

SPRAVODAJ SLOVENSKEJ EKONOMICKEJ SPOLOČNOSTI – NEZÁVISLÉHO
ZDRUŽENIA EKONÓMOV SLOVENSKA
A INŠTITÚTU MANAŽMENTU KEŽMARSKÉHO REGIÓNU

SILOČIARY

ODBORNÝ
MESAČNÍK
O EKONOMIKE
A POLITIKE

DECEMBER
2009
ČÍSLO 12
ROČNÍK VII.
RECENZOVANÉ

Z OBSAHU

- Úvodné slovo (2)
- Ekonomický komentár (3)
- Makroekonomika (4)
- Zahraničie (5)
- Osobnosti (6)
- Názory (7)
- Recenzia (7)
- Európska únia (8)

Všetko nejlepší do nového roku 2010 čitateľom SILOČIAR želá

Redakcia

Úvodné slovo

Rovnováha na všetky spôsoby

Priznám sa, že tento príspevok sa rodil veľmi ťažko. Zvažoval som čím osloviť čitateľov na konci roka. Hovoriť o úspechoch, neúspechoch. Či o tom, čo sa podarilo a naopak čo vyvolávalo strach a nepokoj. V takomto duchu by sa mal asi uberať klasicky úvodník, ktorý by dal bodku za starým rokom.

Náhoda však chcela, aby som sa nad odchádzajúcim rokom zamyslel z iného zorného uhla. Zaujal ma citát z knihy Feng-Šuej.

„V staroveku považovali nebo, Zem i seba samých za súčasť jedného systému. Tento holistický pohľad na život pretrváva v mnohých kultúrach, kde sa zdravie a medicína, potrava a životný štýl i cesta k spaseniu vzájomne prepájajú do jedného systému. Pozitívne a negatívne sily Jun a Jang

pôsobia spoločne, aby vytvorili energiu. Jun a Jang predstavujú dve sily, ktoré sú v pohybe a každá z nich sa snaží dosiahnuť prevahu. Tam kde jedna dosiahne prevahu vzniká nerovnováha, takže keď jedna sila začne byť príliš silná, jej vplyv poklesne a vystrieda ju druhá.“

Teraz si poviete, čo vlastne nám chcel šéfredaktor týmto citátom povedať. Veď s dnešným moderným svetom to nemá nič spoločného. Skúste sa zamyslieť nad udalosťami, ktorými bol tento rok naplnený. Zrazu sa Vám vynoria až prekvapujúce súvislosti s uvedeným citátom.

Vypuknutie ropnej krízy so všetkými dôsledkami a na druhej strane zomknutie Európskej únie a okamžité hľadanie riešení pre postihnuté štáty. Vypuknutie finančnej krízy, ktorá mala za následok aj koniec liberalizácie finančného trhu. To spôsobilo obrovské finančné zásahy štátov do postihnutých bánk po celom svete, čo malo za následok posilnenie právomoci štátu ako nakladať s kapitálom týchto bánk. Nástup Obamu do úradu prezidenta USA bol prezentovaný stiahnutím vojakov z Iraku a Afganistanu. Neplnenie tohto sľubu len vyvolalo stupňovanie teroristických útokov v týchto krajinách. Ak sa pozrieme týmto pohľadom na nás, pocítili sme veľmi tvrdo tento závan protikladov aj na našej koži. Presvedčili sme sa ako nás globalizácia pohltila. Potvrdila sa poučka: „Globalizácia je fakt a nie otázkou voľby“. My ju môžeme len rešpektovať a využiť jej pozitíva, ale aj negatíva na vytvorenie rovnováhy v našej spoločnosti. Ak to nebudeme schopní, tak ta rovnováha sa postupne vytvorí aj bez nášho pričinenia no nie v náš prospech. A náš národ ukázal že to vie. Rok po vstupe do Eurozóny potvrdil svoju veľkosť.

Ing. František Vojtech, PhD.
šéfredaktor

Ekonomický komentár

Slovensko dnes a zajtra, očami študenta

Na úvod by som rád poznamenal na niekoľko historických faktov, ktoré neodlučiteľne vplyvajú na vývoj Slovenskej republiky.

Pravdou je, že formovanie samostatného a svojbytného slovenského štátu nebolo nikdy jednoduché a bezproblémové. Mnohokrát sme sa museli prispôbiť vôli iných, väčších a častokrát aj agresívnejších národov v našom geopolitickom priestore. Za spomenutie stojí predovšetkým formovanie Slovenského štátu vo vojnovom období, kde sa po prvýkrát uplatnil skutočný štátny rozmer Slováckmi obývaného územia, Ďalšou určujúcou skutočnosťou je rozdelenie ČSFR na dva samostatné útvary, vďaka čomu Slovensko opäť získalo možnosť na určenie vlastného štátu.

Tieto udalosti ma utvrďujú v presvedčení, že túžba po samostatnosti je nám prirodzená, a zároveň mi dávajú priestor pre pochopenie intelektuálnej vyspelosti, nakoľko

sme sa stali členom najsilnejšieho integračného zoskupenia po niekoľkých rokoch našej existencie ako uznávaného a rovnocenného štátu, čím sme zároveň prejavili svoju vôľu podeliť sa s ostatnými členmi s tým čo im môžeme ponúknuť. Princíp solidarity preto považujem za podstatný prvok, ktorý bude sprevádzať nasledujúcu generáciu, pri uplatňovaní štátnych záujmov v integrujúcom sa spoločenstve. Výhľad Slovenska je v tomto ohľade veľmi pozitívny, keďže si nielen uvedomujeme svoje práva, ale aktívne pracujeme aj na našich povinnostiach vnútri a navonok únie.

Ako študent, ktorý má objektívny prehľad o vedomostiach svojich spolužiakov, si dovoľujem poznamenať, že ľudský kapitál je, aj napriek zahraničným štatistikám, na vysokej úrovni. Podľa môjho názoru, existuje dostatok mladých ľudí, ktorí majú záujem na formovaní lepšej a uvedomelej krajiny v srdci Európy.

Najväčší problém však vidím v krivej informovanosti spoločnosti, ktorá nezodpovedá demokratickým princípom, a ktorá jednostranne deformuje názorové pohľady na udalosti a ich riešenia. Je zložité nájsť vinníka. No, nemali by to byť práve novinári, ktorí by si mali vstúpiť do svedomia, a konečne informovať objektívne, ako to kedysi vo svojich začiatkoch deklarovali? Či je vari majetková zábezpeka skutočne jediným motívom ich práce, a riadia sa ekonomickými zákonmi typu: kto dá viac, ten berie? V tejto súvislosti si dovoľím upozorniť na nezávislé združenia, akým je napríklad NEZES, ktoré na seba preberajú ich ťarchu, a snažia sa naprávať nedostatky, ktoré po sebe nechávajú títo „mienkotvorcovia.“ Až tu sa na rad dostávajú skutočné proštátne a problahobytné záujmy, ktoré predchádzajú súkromnému obohateniu, a sú postavené na ozajstných nezištných záujmoch.

Čo sa týka hospodárskeho rozmeru, neexistujú podľa mňa dôvody na paniku, i keď je treba zohľadniť skutočnosť, že sa nachádzame v zložitej hospodársko - civilizačnej situácii, ktorej následky nevieme odhadnúť.

Avšak vďaka výhodnej geopolitickej situácii, stred Európskeho priestoru, skúsenosťami s centrálnou riadenou ekonomikou a potenciálnym nevyužitým výrobným možnosťami, patríme k perspektívnym krajinám vo svojej oblasti.

Osobne si myslím, že by sme mali využívať všetky tieto možnosti. Fakt, že sme v Lisabonskej stratégii deklarovali prechod k vedomostnej ekonomike, nám predurčuje budúce vývinové línie slovenského hospodárstva.

V závere chcem vyjadriť presvedčenie, že naša krajina má veľké a otvorené možnosti svojho vývoja, ktorý bude závisieť od voľby tých správnych partnerov. Ako to už býva, niekedy je jednoduchšie nájsť spoľahlivého partnera v zahraničí než vo vnútri štátu. A v takýchto momentoch sa dostávajú k slovu nezávislé organizácie, ktoré majú objektívny názor, a nie sú platené za svoje závery. Verím, že Nezávislé združenie ekonómov Slovenska dokáže v budúcnosti aj naďalej poskytovať relevantné informácie, ktoré budú napomáhať blahobytu spoločnosti a štátu.

Jozef Zelinka, 3 ročník, Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave

Rezervované pre makroekonomiku

Európa do roku 2020 smerom k zelenej a inovatívnej ekonomike

Európska komisia zahájila 24. novembra 2009 verejnú konzultáciu o novej stratégii do roku 2020. Nová stratégia bude založená na úspechoch Lisabonskej stratégie a súčasne bude čerpať z vyplývajúcich ponaučení. Cieľom verejnej konzultácie je poskytnúť ekonomike EÚ lepšiu budúcnosť do roku 2020. Konzultačný dokument načrtáva víziu, akým spôsobom sa bude EÚ do roku 2020 zameriavať na stabilizáciu situácie po kríze, pomoc predchádzaniu podobnej kríze v budúcnosti a na **tri tematické ciele**:

- vytváranie hodnôt cez znalosti
- posilnenie postavenia občanov v inkluzívnych spoločnostiach
- vytváranie konkurencieschopného, prepojeného a ekologickejšieho hospodárstva.

Komisia zdôvodňuje toto zameranie na základe analýzy fungovania Lisabonskej stratégie do roku 2010 pri zohľadnení pôsobenia krízy. K danej problematike existuje viacero názorov osobnosti aj expertov. Švédsky premiér Fredrik Reinfeldt, ktorý predseda v tomto polroku EÚ je presvedčený „i keď sa dosiahol pokrok, musí sa povedať, že Lisabonská stratégia zlyhala“. Doplnil, že úsilie stať sa najdynamickejšou a najkonkurencieschopnejšou ekonomikou sveta je potrebné reštartovať. K tomu treba ešte dodať, že kríza potopila všetky nádeje, že sa EÚ stane „najkonkurencieschopnejšou poznatkovo orientovanou ekonomikou sveta“, tvrdí správa Allianz / Lisbon Council (The Annual European Growth and Jobs Monitor) ktorá bola zverejnená v marci 2009. „Vzhľadom na dramatický prepád hospodárskych výsledkov za posledných 12 mesiacov, EÚ-15 nebude schopná naplniť v roku 2009 Lisabonské ciele, a dá sa predpokladať že ani v roku 2010.“ Štúdiá meria konkurencieschopnosť na základe výsledkov hospodárskeho rastu, rastu produktivity, zamestnanosti, ľudského kapitálu, na budúcnosť orientovaných investícií a udržateľných verejných financií. Prezident spoločnosti, ktorá štúdiu pripravila zároveň konštatuje, že stratégia pomohla Únii zamerať sa na inovácie a rast. „Je na čase označiť stratégiu za úspech.“

Prvý, ktorý naštartoval potrebu vypracovania novej stratégie bol predseda EK José Manuel Barroso pred tým, ako sa začal uchádzať o druhé funkčné obdobie, keď povedal: „EÚ do roku 2020 znamená, že EÚ počas nasledujúceho desaťročia bude pracovať spoločne, aby prekonala niektoré z najťažších hospodárskych výziev, ktorým doteraz čelila. Inteligentné hospodárstvo a múdra spoločnosť založená na silných európskych hodnotách idú ruka v ruku. Rast, udr-

žateľné verejné financie, boj proti zmene klímy, sociálne začlenenie, posilnená priemyselná základňa a živý sektor služieb nie sú žiadnymi alternatívami, ale posilňujú sa navzájom. V uplynulom desaťročí do roku 2008 sa v Európe znížila miera nezamestnanosti z 12 % na 7 %. Teraz potrebujeme nové zdroje rastu, aby sme nahradili stratu pracovných miest v dôsledku krízy. V tomto dokumente sme stanovili kľúčové body, ktoré môžu uvoľniť potenciál Európy. Zároveň môžeme zvýšiť náš vplyv vo svete a na globalizácii tým, že našim partnerom ukážeme, že sociálne trhové hospodárstvo je najúčinnnejšie a najspravodlivejšie. Chceme poznať názory zainteresovaných strán k stratégii EÚ do roku 2020 predtým, ako predložíme konečný dokument na jarnom zasadnutí Európskej rady.“

Čo znamenajú tieto hlavne zámery v konkrétnejšom vyjadrení? V Európe sa musí zlepšiť vzdelávanie od predškolského po vyššie vzdelanie, aby sa zvýšila produktivita, podporili zraniteľné skupiny obyvateľstva a pomohlo boju proti nerovnému zaobchádzaniu a chudobe. Európa nemôže prosperovať, pokiaľ pracovníci nemajú zručnosti, aby mohli prispievať k znalostnej ekonomike a ťažiť z nej. Veľa pracovných miest existujúcich pred krízou sa zrušilo a je navždy stratených. Ponuka a dopyt sa musia lepšie zosúladiť prostredníctvom cezhraničnej mobility pracovných síl a mobility vo vnútri hraníc, ako aj prostredníctvom lepšieho predvídania budúcich potrieb zručností. Komisia je rozhodnutá zabezpečiť, aby sa lepšie chápal nielen v zmysle požadovanej flexibility zamestnancov, ale aj z hľadiska väčšej zodpovednosti zamestnávateľov a vlád za investovanie do ľudí a za ich ochranu. Tí, ktorí si nevedia nájsť prácu by sa mali podporovať finančne, ako aj prostredníctvom personalizovanej pomoci, aby opäť získali prístup na trh práce. Nové ekologickejšie technológie môžu stimulovať rast, vytvárať nové pracovné miesta a služby a pomáhať EÚ dosahovať ciele v oblasti zmeny klímy. Budúcnosť priniesie vysoké ceny energií, obmedzenia emisií uhlíka a väčší konkurenčný boj o zdroje a trhy. Všetko sú to riziká, ale aj nové príležitosti na vytvorenie „nového“ hospodárstva EÚ do roku 2020 so silnou celosvetovou konkurenčnou výhodou. Keby sa Európe nepodarilo prispôbiť sa výzvam 21. storočia, znamenalo by to pre ňu úpadok. Politiky na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni na podporu ekologickej inovácie a energeticky účinných výrobkov a systémov by mali zahŕňať obchodovanie s emisiami, daňovú reformu, dotácie a pôžičky, verejné investície a obstarávanie a zameranie sa na rozpočty pre výskum a inovácie. Európa potrebuje inteligentnejšie dopravné infraštruktúry a „inteligentnú rozvodovú sieť“ v celej EÚ, ako aj 100-percentné širokopásmové pokrytie čo možno najskôr. EÚ a členské štáty by mali konať spoločne s cieľom prijať správne strategické investície, aby na začiatku 20-tych rokov tohto storočia bola výroba elektrickej energie z dvoch tretín nízko uhlíková a bezpečnejšia. Výroba ostane naďalej kritickým bodom pre budúci hospodársky úspech EÚ. Európa však potrebuje novú priemyselnú politiku, ktorá sa zameriava na inovačné kapaci-

ty, nové technológie a zručnosti, podporuje podnikateľstvo a „internacionalizuje“ MSP.

So zverejnením materiálu na diskusiu o smerovaní Európy do roku 2020, ktorá končí 15 januára, aby mohla byť prijatá na zasadnutí EU v marci 2010 sa hneď spustila vlna kritiky, že je to veľmi krátky termín. K tomu treba povedať, že ak Lisabonská zmluva bola v jednotlivých krajinách prijímaná s vážnosťou, bola priebežne hodnotená a následné aj vhodne inovovaná, tak ten termín vôbec nie je krátky. Hlavne teraz v čase krízy je práve nevyhnutne konať rýchlo a prijať čo najskôr tento spoločný strategický dokument.

Ing. Ondrej Barič, PhD.

Medzinárodné ekonomické vzťahy

Ekonomické a sociálne megatrendy na začiatku 21. storočia

Vstup do 21. storočia znamená pre svet obdobie turbulentných zmien a nečakaných zvrátov. Nastáva zvažovanie doterajšieho spôsobu života, jednaní, spotrebiteľských či investičných návykov. V období výrazných ekonomických a sociálnych posunov máme možnosť zamyslieť sa nad doterajšími vzorcami spoločenského správania vo všetkých oblastiach ľudských životov ako jedincov, i ako celku. Rovnako narastá globálny záujem o možné alternatívy vývoja civilizácie. Odpoveď na otázky našej budúcnosti môžeme hľadať v štúdiu megatrendov, ktoré sú definované ako globálne tendencie či makrojavy ovplyvňujúce celú spoločnosť.

Megatrendy by nemali byť chápané iba ako veľké vlny unášajúce nás niekde do neznáma, pričom spoločnosť nemôžeme urobiť nič. Keď si jednotlivé megatrendy rozoberieme na menšie časti, prispieva k nim vo svojej podstate každý človek, svojím myslením a konaním. Každý máme v rukách svoj podiel na budúcom vývoji, nech je akokoľvek podstatný či veľký. Preto je potrebné opýtať sa, čo som ja urobil, aby sa spoločnosť vyvíjala želaným smerom, a nie ako je ľudstvo zvyknuté, odkladať vinu na druhých a zbavovať sa zodpovednosti.

Dôležité je uvedomenie, že vývoj spoločnosti ani ľudí sa nezastavil. Je to jav neustály, všeobecný a nezadržateľný, ktorého sme súčasťou. Sme nositeľmi následkov vlastnej činnosti, rozhodnutí, voľby i nečinnosti. Preto je potrebné prehodnotiť a uvedomiť si naše konanie a smerovanie svetového hospodárstva a rovnako sa zamyslieť nad svetovými megatrendmi, čiže kam sme našu budúcnosť nasmerovali.

Je otázne čo a ako konať. Pri každom aspekte je opodstatnená informovanosť a to z čoho najobjektívnejších zdrojov. Snaha o poznanie svetového hospodárstva, životného prostredia ako aj vlastného vnútra a zahodenie strachu z čohokoľvek, hlavne z poznania skutočnosti, je predpokladom realizácie pozitívnejšej stránky megatrendov.

Aby sme sa ako celok iba nenechali unášať prúdom do neznáma, a možno k neželaným následkom nášho nekonania a nemyslenia.

21. storočie bude obdobie veľkých zmien v človeku, v jeho vnímaní seba i druhých, čo vytvorí základ na zmenu ekonomického a sociálneho usporiadania spoločnosti, ako tomu nasvedčujú megatrendy. Nevyhnutnosť transformácie súčasného spoločenského systému vytvára potreba ekonomiky ako aj meniace sa hodnoty jednotlivcov a celej spoločnosti. Ako ľudstvo sme k tomu tlačení spoločnosťou založenou na nestabilných základoch, ktorú sme vytvorili. Z vonku nás nepustia prírodné zákony a ekologická nerovnováha, ku ktorej aktívne prispievame.

V závislosti od naladenia pozorovateľa, stretávame sa aj s negatívnymi scenármi vývoja civilizácie. Tento pohľad na možnú budúcnosť spoločnosti, má svoje opodstatnenie len pokiaľ by bol určitou objektívnou kritikou či výstrahou a podnetom na zmenu myslenia a konania, no nemal by slúžiť na vyvolanie emócií strachu a paniky.

Megatrendy sú skúmané z ekonomického a sociálneho hľadiska, no v súčasnosti je podstatná najmä synergia týchto dvoch vzájomne dopĺňajúcich sa aspektov. Z ekonomického hľadiska je významným megatrendom najmä globalizácia, často opomínaný aspekt glokalizácie sveta a smerovanie k tzv. *uvedomelej forme kapitalizmu*¹.

*Globalizácia je fakt nie otázka voľby, pretože sa jedná o proces nezvratný*², a však nie je to jav neovplyvniteľný. Globalizácia je komplexný proces, chápaný z rôznych uhlov pohľadu, v dôsledku snahy o dosiahnutie rozdielnych cieľov. Preto by sme ako vyspelá spoločnosť mali byť schopní selektovať, ktoré fragmenty tohto megatrendu sú prospešné či naopak deštruktívne, pre koho a kto nám ich s akým cieľom prezentuje či podsúva.

Globalizáciu akceptuje aj významný indický vedec a nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu prof. A. Sen, známi ako „ekonomický filozof chudoby“.³ Z jeho myšlienok vyplýva, že protesty antiglobalistov nie sú namierené proti samotnej globalizácii. Antiglobalizačné pohyby chápe ako alternatívu globalizačných tendencií, ktorých cieľom je *demokratizácia globalizačného procesu*. Pretože reálne, v našom globálnom systéme existuje nekoordinovaný priestor a štrukturálna medzera, kde chýba demokratický inštitucionálny mechanizmus, ktorý využívajú či skôr zneužívajú transnacionálne korporácie a iný globálny hráči.

Globalizácia ako megatrend nepôsobí samostatne. Popri silnejúcej globalizácii rastie v podstate oddeľujúci sa svet, jeho diverzifikácia a lokalizácia na bohatú menšinu a extrémne chudobnú väčšinu. Na rímskej konferencii v roku 2002 bol prijatý pre tento protichodný trend výstižný názov *glokalizácia*⁴. Glokalizáciu môžeme vnímať aj ako nerovnaké sa zapájanie do procesu globalizácie, kde dochádza hlavne ku glokalizácii a vzájomnej kooperácii ekonomiky vyspelých subjektov. Možnosť zapojenia sa krajín tretieho sveta do globalizácie je výrazne obmedzená. Možno ju v budúcnosti predpokladať, v súčasnosti je však pre vy-

spelé štáty prvoradé vytváranie zisku a ekonomických blokov medzi sebou navzájom.

Posun môže nastať až po individuálnej zmene myslenia väčšiny účastníkov hospodárskeho života, kedy prestane byť jednostranný zisk na prvom mieste a nahradí ho trvalo udržateľný rozvoj, ktorý bude jedným z hlavných znakov nástupu tzv. uvedomelej formy kapitalizmu, ktorý prezentuje aj známa autorka titulov *Megatrends 2000* a *Megatrends 2010* ako aj iných významných štúdií megatrendov – Patricie Aburdene. Podľa P. Aburdene je ďalší megatrend 21. storočia vznik nového uvedomelého kapitalizmu, ktorý odzrkadlí zmenu v nás. „*Uvedomelý kapitalizmus je dynamický mix sociálnych, spirituálnych a ekonomických trendov transformujúcich slobodné podnikanie na svoju vyššiu formu.*“⁵

Zo sociálneho hľadiska, ktoré je z tým ekonomickým úzko prepojené, rezonuje najmä otázka chudoby skoro polovice populácie, megatrendy multikulturalizmu a globálnej migrácie. Každý z nich si zasluhuje náležité štúdium a záujem aj zo strany slovenskej inteligencie, pretože máme ešte možnosť neopakovať chyby bohatého západu. Vzhľadom na intenzívne zapájanie sa do globálnych štruktúr, mali by sme zvažovať vlastnú koncepciu a prístup k sociálnym otázkam chudoby, migrácie, multikulturalizmu a vytvorenie si vlastnej identity v novovznikajúcom priestore 21. storočia.

Eva Melicherčíková

¹ ABURDENE, P., Megatrend 2010, The rise of conscious capitalism, Hampton Roads, s. 45

² LYSÁK, L., Ekonomický časopis, 51, 2003, č. 8, s.933

³ spracované podľa: LYSÁK, L.: Globalizácia verzus glokalizácia. Ekonomický časopis, roč. 51, 2003, č. 8, s. 936

⁴ Medzinárodné Fórum o globalizácii za účasti Svetovej banky v júny 2002 v Ríme.

⁵ ABURDENE, P., Megatrend 2010, The rise of conscious capitalism, Hampton Roads, s. 45

Medzinárodné politické vzťahy

UNESCO (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

Unikátna organizácia pôsobiaca pod krídlami OSN sa angažuje po celom svete svojím humanitne orientovaným programom, ktorý sa zameriava predovšetkým na vzdelanie, výchovu, kultúru, spoločenské a prírodné vedy. Prínosy tejto organizácie zohrávajú významnú úlohu aj vo celosvetovom dianí.

V súčasnosti sa počet členských štátov vyšplhal z pôvodných 37 na 192 členov, čím sa reflektuje uznanie organizácii. Jej napredovanie správnym smerom potvrdzuje

aj opätovné členstvo veľmocí, ako sú Spojené kráľovstvo a Spojené štáty americké.

UNESCO predstavuje Organizáciu spojených národov pre vzdelanie, vedu a kultúru, ktorá vznikla ako jedna z agentúr samotnej Organizácie spojených národov. Už v roku 1942 sa vlády európskych krajín, pozostávajúce z odporcov nacistického Nemecka a ich spojencov, stretli v Spojenom kráľovstve a hľadali spôsoby, ako zrekonštruovať ich systém školstva, keď bude nastolený mier. Projekt mal taký úspech, že sa pridružili aj ďalšie krajiny vrátane USA.

Ako každá medzinárodná organizácia, tak aj UNESCO potrebuje pre svoje efektívne fungovanie vhodnú štruktúru. Vedenie pozostáva z Generálnej konferencie, Výkonnej rady a Sekretariátu, na ktorého čele je generálny riaditeľ – Japonec Kodžiro Matsuura. Prvýkrát bol zvolený 15. novembra 1999.

Organizácia si stanovila za svoje hlavné ciele udržiavať mier vo svete, rozvíjať spoluprácu v oblastiach vedy, kultúry a vzdelania a podporovať ľudské práva. Projekty zahŕňujú šírenie gramotnosti, rôzne školiace programy, programy medzinárodnej vedeckej spolupráce, slobodu tlače, regionálne aj kultúrne projekty, ochranu ľudských práv a mnoho ďalších.

Organizácia slúži ako miesto rozširovania a výmeny informácií a vedomostí, ktoré pomáhajú členským štátom rozvíjať nielen ich inštitucionálne, ale aj ľudské kapacity v rôznych oboroch. Vyvíja snahu o dialóg založený na rešpektovaní spoločných hodnôt a dôstojnosti v každej spoločnosti a kultúre.

Terorizmus je organizáciou silne odcudzovaný, pretože sa považuje za prejav proti humanite. Preto pokračuje presadzovanie ľudských práv, vzájomného rešpektu a zmierňovania chudoby, ktoré predstavujú jadro misií a aktivít UNESCO.

Organizácia sa usiluje o dosiahnutie Rozvojových cieľov tisícročia (Millennium Development Goals) vypracovaných a podpísaných v roku 2000 Organizáciu spojených národov. Rozdelené boli do ôsmich základných oblastí a 21 úloh, ktoré majú byť splnené do roku 2015. Zameriava sa predovšetkým na zníženie počtu ľudí žijúcich v extrémnych podmienkach a hlade, zabezpečiť produktívnu prácu aj ženám a mladým ľuďom. Ďalej docieľiť základné školské vzdelanie vo všetkých krajinách dievčatám aj chlapcom, eliminovať rodovú nerovnosť a posilniť pozíciu žien v rámci základného aj širšieho vzdelania, pomôcť krajinám implementovať princípy dlhodobého udržateľného rozvoja do národnej stratégie a programov a zvrátiť súčasný trend v znižovaní zdrojov.

Slovenská republika sa stala súčasťou UNESCO 9. februára 1993 podpísaním listiny o prijatí Ústavy UNESCO u vlády Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska. Od roku 1946 bola jej členom ako súčasť Česko-Slovenskej republiky. V Paríži pôsobí stála delegácia SR, ktorá zabezpečuje kontakt so Sekretariátom organizácie, zastupuje záujmy našej krajiny a udržiava styk s ostatnými stálymi delegáciami členských krajín. Stálym

delegátom za našu krajinu pri UNESCO je veľvyslanec JUDr. Igor Grexa.

Participačný program predstavuje dôležitý zdroj na financovanie projektov uskutočňovaných na Slovensku komisiou pre UNESCO. Realizuje sa každé dva roky a slúži sa dosahovanie cieľov v prioritných oblastiach UNESCO. Slovensko sa vstupom do organizácie zaviazalo plniť medzinárodné dohovory a pristúpila k významným medzinárodným nástrojom, ktoré boli prijaté Generálnou konferenciou UNESCO.

UNESCO predstavuje jednu z najvýznamnejších organizácií, ktorá je zameraná na rozvoj medzinárodnej spolupráce a porozumenia prostredníctvom výchovy, vzdelania, prírodných a spoločenských vied, kultúry, informácií a komunikácie. Prostredníctvom spolupráce a programov v spomínaných hlavných oblastiach sa snaží docieľiť porozumenie, predchádzať konfliktom a upevňovať celosvetový mier.

Medzinárodné uznanie si taktiež vyslúžila mnohými programami na záchranu kultúrneho a prírodného dedičstva, angažuje sa v oblasti hydrologie, oceánografie, geológie a v neposlednej rade v ochrane životného prostredia.

Organizácia sa zaoberá kľúčovými témami, ktoré sa dotýkajú nás všetkých a prostredníctvom vlád krajín a regionálnej spolupráci ako napríklad s Európskou úniou sa snaží o ich aplikáciu do bežného života jednotlivca aj spoločnosti.

Lenka Kornošova

Osobnosti

Leonid Vasilievič Kantorovič

Vážení čitatelia, v poslednom čísle Siločiar (11/2009) sme Vám priniesli súhrnnú informáciu o teórii optimálneho využitia zdrojov, na ktorej pracovali nezávisle na sebe dvaja ekonómovia, ktorí v roku 1975 za svoju prácu získali Nobelovu cenu za ekonómiu – L. Kantorovič a T. Koopmans. V tomto čísle si bližšie predstavíme prvého z nich – L. Kantoroviča.

L. V. Kantorovič sa narodil v Petrohrade (neskoršom Leningrade) 19. januára 1912, zomrel v roku 1986. Vo veku 10 rokov (v roku 1922) zomrel L. Kantorovičovi otec a vychovávala ho len jeho matka. Detstvo mal poznačené udalosťami z roku 1917 (februárová a októbrová revolúcia) a jednoročným pobytom v Bielorusku počas občianskej vojny. V roku 1926 začal navštevovať Leningradskú univerzitu, pričom primárnym záujmom sa stala veda (matematika, ale tiež sa začal zaujímať o politickú ekonómiu a modernú históriu). Hlavným záujmom však zostávala matematika, v rámci ktorej začal rozvíjať vedecké aktivity počas druhého roka štúdia na univerzite. V roku 1930 ukončil štúdium a začal zároveň vyučovať na stredných školách. Keďže matematická škola na univerzite kombinovala teoretický aj praktický výskum, po ukončení štúdia sa začal popri vyučovaní venovať aj aplikovanému výskumu.

V 30. rokoch 20. storočia sa venoval funkčnej analýze, ktorá sa stala v tom období jednou zo základných častí modernej matematiky. Dôležitý zlom však nastal aj čo sa týka ekonómie. Ako hovoril sám Kantorovič, začiatok bol viac-menej náhodný. V roku 1938 pôsobil ako profesor matematiky na univerzite a zároveň bol aj konzultantom laboratórií Plywood Trust pre vysoko špecifický problém. Išlo o problém distribúcie materiálu s cieľom maximalizovať produkciu v rámci určitých obmedzení. Matematicky išlo o problém maximalizácie lineárnej funkcie na konvexnom polytope. Čo sprvu pokladal za náhodu sa neskôr ukázalo ako jeden z typických problémov. Kantorovič našiel ďalšie ekonomické problémy, ktorých základom bola rovnaká matematická forma – distribúcia pracovnej sily pre zariadenia a stroje, najlepšie využitie oševnej plochy, optimálne rezanie materiálu, použitie komplexných zdrojov, distribúcia transportných tokov. Preto sa začal venovať hľadaniu efektívnej metódy, ktorá by pomohla riešeniu týchto ekonomických problémov. Začal tak využívať lineárne programovanie. Do popredia sa dostalo najmä v 50. Rokoch minulého storočia, kedy sa v ZSSR využívalo centrálné plánovanie. V roku 1959 vyšla Kantorovičova kniha „Najlepšie využitie hospodárskych zdrojov“, kde sa venoval otázkam dôležitým pre centrálné plánovanie – oceňovanie, stanovenie renty, efektívnosť zdrojov, štátny rozpočet, decentralizácia rozhodnutí.

Redakcia

Názory

Druhé kolo volieb do samosprávnych krajov

Po prvom kole volieb do vyšších územných celkov, ktoré sa konalo 14. novembra 2009 zostalo nerozhodnuté o poste župana v Bratislavskom, Trenčianskom, Banskobystrickom a Prešovskom samosprávnom kraji. V druhom kole volieb rozhodli voliči v sobotu 28. novembra 2009 o poste predsedu vo zvyšných štyroch z ôsmich samosprávnych krajov. V Bratislavskom samosprávnom kraji sa v druhom kole volieb stretli súčasný župan Vladimír Baján (nezávislý kandidát) s protikandidátom Pavlom Frešom (KDH,OKS,SaS,SDKÚ-DS,SMK-MKP). V Banskobystrickom samosprávnom kraji súperili v duhom kole volieb Vladimír Maňka (LS-HZDS,SMER) a Jozef Mikuš (KDS,KDH,OKS,SaS,SDKÚ-DS). V Trenčianskom kraji si voliči vyberali spomedzi súčasného župana Pavla Sedláčka (LS-HZDS,SMER) a bývalého ministra obrany Martina Fedora (KDH,OKS,SaS,SDKÚ-DS). V Prešovskom samosprávnom kraji sa o post predsedu uchádzali súčasný župan Peter Chudík (HZD,LS-HZDS,SMER,SZS) a exposlanec Európskeho parlamentu Ján Hudacký (KDH,SaS,SDKÚ-DS). Podľa ofi-

ciálnych výsledkov volieb zvíťazil v Bratislavskom samosprávnom kraji Pavol Frešo s počtom 66 163 hlasov čo predstavuje podporu 60,50% voličov jeho protikandidát Vladimír Baján získal 43 187 hlasov (39,49%). V Banskobystrickom samosprávnom kraji získal post župana Vladimír Maňka s počtom 50 806 hlasov (53,70%), neúspešný kandidát Jozef Mikuš získal 43 791 hlasov (46,29%). V Trenčianskom samosprávnom kraji zvíťazil Pavol Sedláček s podporou 45 613 hlasov (59,08%) nad Martinom Fedorom s podporou 31 588 (40,91%). V Prešovskom samosprávnom kraji zvíťazil Peter Chudík s počtom 63 179 hlasov (54,06%) nad Jánom Hudackým s podporou 53 686 hlasov (45,93%). Z celkového počtu oprávnených voličov 2 184 697 za celú Slovenskú republiku sa volieb zúčastnilo 18,39% voličov, pričom voliči odovzdali kandidátom spolu 398 013 platných hlasovacích lístkov. Najvyššia účasť voličov bola v Bratislavskom kraji, celkom 20,18% voličom, ktorí odovzdali 109 350 hlasov. V Prešovskom kraji prišlo k volebným urnám 19,22% voličov, ktorí odovzdali spolu 116 865 hlasov. V Banskobystrickom kraji volilo 18,01% voličov s 94 597 odovzdanými platnými hlasmi. Najmenšia účasť voličov bola zaznamenaná v Trenčianskom kraji, kde prišlo voliť 15,77% oprávnených voličov, ktorí odovzdali spolu 77 990 platných hlasovacích lístkov.

Výsledky volieb predsedov samosprávnych krajov možno charakterizovať ako víťazstvo súčasnej vládnucej koalície v pomere 7:1 k opozičným stranám, avšak v Nitrianskom samosprávnom kraji sa stal županom Milan Belica, ktorý kandidoval v koalícii SMER,SDKÚ-DS,KDH. Jediným samosprávnym krajom, v ktorom zvíťazil na post župana opozičný kandidát sa stal Bratislavský kraj. Najbližšie čakajú obyvateľov Slovenska parlamentné voľby, v ktorých voliči rozhodnú o poste stopäťdesiatich poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. Slovenská ekonomická Spoločnosť – Nezávislé združenie ekonómov Slovenska bude dianie najbližších parlamentných volieb opäť podrobne sledovať, aby priniesla čitateľom SILOČIAR aktuálne informácie o voľbách.

Ing. Juraj Strempek

Recenzia

„Ekonomický a sociálny rozvoj Slovenska“, (1. časť)

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, koncentrovanej na „Ekonomický a sociálny rozvoj Slovenska“, konanej pri príležitosti 5. výročia vzniku Vysokkej školy ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave (VŠEMvs) prináša rad inšpiratívnych poznatkov. Prof. Ing. Viera Cibáková, CSc., zakladateľka a rektorka úspešne sa rozvíjajúcej vysokej školy, koncentruje v úvodnom príspevku pozornosť na substanciálne otázky verejnej správy v aktuálnych vnútroštátnych polohách i v medzinárodných vzťahoch a dochádza k záveru,

že stúpa potreba špecializovaných „odborníkov v oblasti manažmentu verejnej správy a odborníkov pôsobiacich na rôznych úrovniach implementácie jednotnej európskej ekonomickej, sociálnej, kultúrnej a environmentálnej politiky“. Podpory hodné v programe VŠEMvs sú ambície jej vedenia orientovať sa aj na vytvorenie odborných predpokladov na vypracovanie vízií a strategických programov rozvoja spoločnosti a na koordináciu rozvoja v oblasti verejnej správy v spolupráci s riadiacimi orgánmi štátnej správy a miestnej samosprávy. A, ako vyplýva z podrobnejšieho programu, i v kooperácii so zahraničnými partnermi.

I ďalšie príspevky svojím obsahom potvrdzujú, že základné ciele školy boli stanovené reálne a jej absolventi významne prispievajú k zvýšeniu kvality a efektívnosti verejnej správy v Slovenskej republike. A niektorí budú môcť účinne pôsobiť aj v súvzťažných medzinárodných organizáciách, či v iných oblastiach medzinárodných vzťahov.

K plnšiemu poznaniu skúmanej problematiky nesporne smerujú. príspevky Demokracia verzus odbornosť v obecnej samospráve prof. JUDr. Igora Palúša, CSc. a Návrh štúdia manažmentu v podmienkach verejnej správy prof. Ing. Štefana Hittmára, PhD. i prof. Ing. Ladislava Šimáka, PhD. Mgr. Miroslav Kohuár charakterizuje Nové trendy v riadení ľudských zdrojov v manažmente verejnej správy, pričom hlavnú pozornosť sústreďuje na komparáciu smerov riadenia manažmentu vo verejnom sektore. doc. PhDr. Peter Čajka, PhD. poskytuje pozoruhodné pohľady na Rozvoj samosprávy v podmienkach regionálnych špecifik, s dôrazom na to, že lokálna úroveň reprezentovaná mestami a obcami patrí k základným pilierom rozvoja tak regionálnej, ako aj národnej ekonomiky a od nej závisí jej medzinárodná konkurencieschopnosť.

Viacere príspevky sú venované ľudským zdrojom, vzdelávaniu manažmentu, problémom, ku ktorým došlo a dochádza po zmene bipolarity sveta s tendenciou k uni a následne multipolarite. A v poslednom období sú to tiež vplyvy globalizácie, ale aj neoregionalizácie, finančnej a postupne globálnej krízy. Tu sa hĺbkou kritickéj analýzy osobitne vyznačuje pohľad prof. Ing. Mikuláša Sedláka, CSc. v príspevku Degenerácia manažérskej etiky v hospodárstve a teoretické východiská jej renesancie, keď podobne ako P. Aburdene vo svojej práci Megatrendy 2010, či A. Sen, nositeľ Nobelovej ceny za ekonomiku, poukazuje na deštruktívne dôsledky veľkého odklonu etiky od ekonomiky v jednotlivých segmentoch svetovej ekonomiky a spoločnosti a nevyhnutnosti zásadných zmien. Od lokálnej po globálnu úroveň.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Európska únia

Lisabonská reforma EÚ: Následky uplatňovania Charty základných práv (2. časť)

Ukazuje sa, že bude mať možnosť zasahovať aj do právnych poriadkov členských štátov a činnosti ich orgánov. Hlavný problém spočíva v tom, že právo EÚ, ktoré bude musieť byť v súlade s Chartou, neustále narastá a expanduje do nových oblastí. V prípade, že Súdny dvor bude posudzovať otázku, či sa v danom prípade aplikuje právo EÚ alebo uplatní právny systém členského štátu, spravidla sa tradične prikloní na stranu európskeho práva. Miera použitia Charty sa tak bude stále rozširovať na úkor národných štandardov či Európskeho dohovoru o ľudských právach a základných slobodách.

Obavy z účinkov Charty na vnútroštátny právny systém viedli Spojené kráľovstvo VB a SÍ, Poľsko a Česko k tomu, že si vynútili zvláštnu výnimku. Príslušný protokol, ktorý je v prílohe Lisabonskej zmluvy okrem iného hovorí, že Charta nerozširuje možnosť Súdneho dvora EÚ, ani akéhokoľvek súdu Spojeného kráľovstva, Poľska a Česka skúmať, že právne a správne predpisy, zvyklosti alebo postupy uvedených štátov nie sú v súlade so základnými právami, slobodami alebo zásadami, ktoré Charta potvrdzuje. Výslovne sa zdôrazňuje, že nič v hlave IV „Solidarita“ nezakladá súdne vymáhateľné práva platné v Spojenom kráľovstve, Poľsku a Česku, pokiaľ tieto práva nie sú stanovené vo vnútroštátnom práve spomínaných krajín. Protokol síce trom dotknutým štátom nepomôže pred expanziou ideologicky ovplyvnených právnych predpisov EÚ, môže ich však aspoň ochrániť priamou pred pôsobnosťou Súdneho dvora, ktorý s veľkou pravdepodobnosťou bude hrať oveľa významnejšiu rolu než spomínané predpisy. Lisabonská zmluva zakotvuje do primárneho práva mnoho produktov aktivizmu Súdneho dvora, čím ich v podstate potvrdzuje a spätne legitimizuje. Navyše je stimulom k tomu, aby Súdny dvor vo svojom doterajšom prístupe pokračoval aj naďalej a teda prispieval k posilňovaniu supranacionalizácie vo vývoji európskej integrácie.

(koniec)

Doc. Ing. Pavol Hrivík, CSc.